

Vrienden van het
Koninklijk Nederlands
Instituut te Rome

Nieuws

NIEUWS VAN HET BESTUUR

Beste Vrienden,

Alle Vrienden van het KNIR weten dat keizer Constantijn een groot stempel op de stad Rome heeft gedrukt. Door de hele stad zijn dan ook tekens van zijn bewind te vinden. Vanaf 3 oktober kunt u in de Nieuwe Kerk te Amsterdam tal van kunstschaten bewonderen die de onder zijn leiding ingezette metamorfose van de stad representeren. *De droom van keizer Constantijn. Kunstschaten uit de Eeuwige Stad* is mede tot stand gekomen door onze eigen Sible de Blaauw en Eric Moormann. Tijdens onze najaarsactiviteit kunt u door een kopie van de Boog van Constantijn de tentoonstellingsruimte betreden. We voelen ons zeer vereerd dat Eric zich bereid heeft verklaard op 27 november de Vrienden in zijn grote kennis te laten delen en ons persoonlijk rond te leiden.

De verbouwing van het KNIR verloopt voorspoedig. Op dit moment wordt het nieuwe *auditorio* ingericht (zie foto), waarin de u zo bekende Hoogewerffzaal niet meer valt te herkennen. De herindeling van het gebouw vergt wel het uiterste van de staf om cursussen en congressen gewoon door te kunnen laten gaan. In de herfst vindt zelfs een hele reeks grote activiteiten plaats. Een aantal houden verband met de komst van de nieuwe resident-fellow, prof. Mieke Bal. Zij bericht in deze nieuwsbrief zelf over haar spectaculaire plannen rond de Zweedse koningin Kristina die in 1668 naar Rome verhuisde. Er gebeurt echter nog veel meer op haar instigatie. Op 8 oktober wordt in samenwerking met de Académie de France Villa Medici een andere door haar vervaardigde film vertoond. In Madame B. zijn de spannende belevenissen en obsessies van Madame Bovary naar onze eigen tijd verplaatst.

Natuurlijk is er ook nieuws van de Vrienden zelf. Na de succesvol verlopen uitreiking van onze eerste Van Woudenberg Dissertatieprijs aan Han Lamers in 2014, is het tijd voor een tweede laureaat. Elders in deze Nieuwsbrief staat hoe er ingezonden kan worden. Het bestuur heeft ook een wisseling ondergaan. Anne Huijbers nam afscheid en is opgevolgd door Maarten van Deventer. Maarten is archeoloog en kunsthistoricus en net als Anne ambassadeur voor het KNIR vanuit de Radboud Universiteit. Anne verdient hier grote lof en dank voor haar inspanningen. Zij droeg namelijk in de afgelopen jaren zorg voor de totstandkoming van de nieuwsbrief, een mooie maar bepaald niet lichte taak.

Helaas valt er ook minder plezierig nieuws te melden. Op 30 juni overleed oud-directeur Herman Geertman. Op de site van het KNIR staan mooie aan hem gewijde herdenkingswoorden met een treffende foto (www.knir.it/nl/in-memoriam-herman-geertman.html). Het bestuur van de Vrienden wenst Maria Beatrice Annis, haar kinderen en kleinkinderen heel veel sterkte bij het verwerken van dit verlies.

Catrien Santing

Schrijf deze datum vast in uw agenda:

VRIENDENDAG

zaterdag 16 april 2016

Stichting Vrienden van het Koninklijk Nederlands Instituut te Rome

Secretaris: J.J.Touber | Ruyschstraat 339 | 1091 MR Amsterdam | T: 06-46086776 | E: J.J.Touber@uu.nl

Penningmeester: D.J.Waarsenburg | T: 06-52653472 | E: demetrius.waarsenburg@knaw.nl

Ledenadministratie: T.C.A. de Haas | E: vrienden.knir leden@gmail.com

IBAN: NL18INGB0001587683 BIC: INGBNL2A t.n.v. St. Vrienden van het Nederlands Instituut te Rome

AANMELDING VOOR DE VAN WOUDEBERG DISSERTATIEPRIJS GEOPEND!

De Stichting Vrienden van het KNIR reikt in 2016 opnieuw de tweejaarlijkse Van Woudenberg Dissertatieprijs uit. De eerste editie, in 2014, leverde een schat aan sterke en originele inzendingen op. Het is toen Han Lamers geweest die de prijs in de wacht sleepte met zijn dissertatie over de Griekse invloed op de cultuur van de Italiaanse Renaissance. We zien uit naar deze tweede editie!

De prijs is vernoemd naar Gerda van Woudenberg, vertaalster en docente Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de Universiteit van Rome La Sapienza. Bij haar overlijden heeft zij de Stichting Vrienden van het KNIR een aanzienlijk geldbedrag nagelaten. De Van Woudenberg Dissertatieprijs wordt bekostigd uit de opbrengst van dit legaat.

De prijs is bedoeld om een recent gepromoveerde onderzoeker te belonen die op een inspirerende manier een verblijf aan het KNIR heeft benut voor zijn of haar dissertatieonderzoek. De prijswinnaar ontvangt een geldbedrag van € 2.500 (vrij te besteden) plus een vliegticket naar Rome om aldaar, in afstemming met het KNIR, een presentatie te houden over het proefschrift voor een internationaal publiek.

Voorwaarden

- Kandidaten voor de Van Woudenberg Dissertatieprijs hebben uiterlijk twee jaar voorafgaand aan 31 december 2015 een proefschrift voltooid en verdedigd op een onderwerp in de Italië-studies in de breedste zin van het woord. Het kan bijvoorbeeld gaan om oorspronkelijk historisch brononderzoek, bijzonder archeologisch veldwerk of originele kunsthistorische materiaalstudie – maar dit zijn nadrukkelijk slechts voorbeelden, de onderzoeksprestatie kan ook op een ander terrein zijn geleverd. De prijs is kortom niet gebonden aan een specifieke discipline.
- Inzendingen worden door een onafhankelijke commissie beoordeeld op aspecten van originaliteit en bijzonderheid, leesbaarheid, het belang van het proefschrift voor de ontwikkeling van Italië studies in de breedste zin des woords, en de mate waarin de onderzoeksfaciliteiten van het KNIR voorwaardelijk zijn geweest om het onderzoek uit te voeren.
- Gegadigden kunnen tot uiterlijk 31 december 2015 hun proefschrift opsturen (bij voorkeur digitaal, als pdf) naar Jetze Touber, secretaris van de Stichting Vrienden van het KNIR.
- De inzending dient vergezeld te gaan van een begeleidende brief met opgave van adresgegevens en een motivatie voor inzending (waarom is dit een geschikt proefschrift?). Voor de adresgegevens, zie onderaan de voorpagina van deze Nieuwsbrief.

De winnaar wordt bekendgemaakt op de eerstvolgende Vriendendag, 16 april 2016.

Vriend zijn, Vriend blijven!

De activiteiten van de Stichting Vrienden van het KNIR worden mogelijk gemaakt door uw eigen jaarlijkse bijdragen. Dit jaar echter hebben opvallend veel Vrienden nog niet hun bijdrage voor 2015 overgemaakt. Mocht dit voor u van toepassing zijn, wilt u hier even naar kijken?

Helaas zijn er ook Vrienden die al meerdere jaren geen bijdrage meer hebben overgemaakt. Zij zullen dit najaar een brief ontvangen met de vraag of zij inderdaad hun Vriendschap en toezending van de Nieuwsbrief willen beëindigen. Als u twijfelt over de status van uw betalingen in dit jaar en/of vorige jaren, neemt dan gerust even contact op via het e-mailadres hieronder.

De minimum bijdrage voor 2015 bedraagt € 25 voor volwassenen en € 35 voor echtparen of samenwonenden. Voor studenten geldt het aangepaste tarief van € 17,50 per jaar.

Het rekeningnummer van de Stichting is **NL18 INGB 000 1587 683**.

Hartelijk dank!

Demetrius Waarsenburg

TENTOONSTELLING

Rome. De droom van keizer Constantijn

Een waargebeurd verhaal verteld met de collecties van de beroemdste Romeinse musea

3 oktober – 7 februari 2016

Dankzij een unieke samenwerking met drie beroemde musea in Rome, de Vaticaanse Musea, de Capitolijnse Musea en het Nationaal Romeins Museum, vertelt De Nieuwe Kerk Amsterdam een van de bijzonderste verhalen van onze cultuur: de fascinerende doorbraak van het christendom in het Rome onder keizer Constantijn.

Deze tentoonstelling zoomt in op prachtige schatten uit de Romeinse kunst en architectuur vanaf de vierde eeuw na Christus. De kunstwerken van toen zijn vandaag de dag de levende getuigen van een succesverhaal in slow motion: hoe het christendom in het keizerlijke Rome van een kleine geloofsgemeenschap een dominante religie werd, die een onvoorstelbaar grote invloed zou hebben op de westerse wereld. Mythes en overleveringen kleurden deze wonderbaarlijke doorbraak. Er waren de vervolgingen en de catacomben. Er was de slag bij de Milvische Brug over de Tiber. En er was de droom van keizer Constantijn. Gaf hij de doorslag of speelde er meer? Tegen de luisterrijke achtergrond van het klassieke Rome stelt de tentoonstelling vragen en ontrafelt het ontzagwekkende verhaal.

Rome. De droom van keizer Constantijn is het laatste deel van het drieluik in De Nieuwe Kerk over grote monotheïstische wereldreligies. In 2010-11 was in de tentoonstelling *Passie voor perfectie. Islamitische kunst uit de Khalili Collecties* een artistiek hoogstaande selectie te zien, gevolgd door de tentoonstelling *Jodendom, een wereld vol verhalen* in 2011-12 met een groots overzicht van drieduizend jaar joodse religie, cultuur, kunst en geschiedenis. In dit laatste deel schittert de prachtige, unieke kunst van het christendom. Zeventien eeuwen later te zien in De Nieuwe Kerk Amsterdam, van 3 oktober 2015 tot en met 7 februari 2016.

KNIR FELLOW

Ik kijk er ontzettend naar uit: tussen 2 en 16 oktober ga ik naar het KNIR voor een aantal verschillende activiteiten. Het wordt intensief en, naar ik verwacht, leerzaam en mooi.

Het begint met een spannende tweedaagse filmopname voor een film over René Descartes en Koningin Kristina van Zweden. Dit is het staartje van een project waar ik vorig jaar oktober mee ben begonnen. Het wordt een installatie van vijf schermen, gelijktijdig op te stellen en af te spelen, van 30 minuten. Daarnaast hoop ik er een speelfilm van te maken. In Rome nemen we een soort epiloog op: na de dood van Descartes doet Kristina - gespeeld door de Finse Marja Skaffari - afstand van de troon, gaat in Rome wonen en wordt katholiek. Ik heb de bekende Nederlandse actrice Johanna ter Steege bereid gevonden, de rol te spelen van Descartes' correspondentievriendin Elisabeth van Boheemen, die een beroep doet op Kristina om te helpen haar getraumatiseerde zus Charlotte (gespeeld door Marelen Dumas) uit haar gekte te verlossen. De kunstenaar Marijke van Warmerdam speelt ook een klein rolletje.

Voorafgaand aan deze filmshoot geeft de Finse performance kunstenaar Helinä Hukkataival een performance tijdens de Open Dag van het KNIR, getiteld Crown of Branches. Zij speelt een geheimzinnige, duistere figuur die op het Piazza del Popolo Kristina, die daar wandelt, richting de kerk probeert de lokken. Helinä speelde eerder in Madame B. de moeder van Charles Bovary, en ze is ook zowel Kristina's moeder als een schoonmaakerster in het paleis. Al die rollen speelt ze zonder een woord te zeggen.

Na deze twee dwaze dagen word ik weer de serieuze wetenschapper die ik altijd gebleven ben. Een hele week ben ik druk met een reeks activiteiten rond het thema Interculturaliteit. Het begint met een workshop van een dag, gevolgd door een vertoning van onze film Madame B. in de avond van 9 oktober. De workshop behelst een discussie op basis van een paar artikelen over de vraag, hoe interculturaliteit te begrijpen en in culturele teksten en werken te analyseren. Mede-organisator Dagmar Reichardt houdt een inleiding over haar opvatting over het onderwerp. De volgende dag is gewijd aan een symposium, georganiseerd door de Noorse hoogleraar Einar Petterson, die op 9 oktober de week opent met uitleg van het thema.

Daarna volgen bijeenkomsten waarin deelnemende jonge onderzoekers hun eigen project voorbereiden op basis van geselecteerde artikelen en de besprekingen daarvan. Aan het eind presenteren ze hun projecten. Mede dankzij de vriendelijke, gastvrije en effectieve medewerking van directeur Harald Hendrix worden het vast mooie dagen!

Mieke Bal

Voor meer informatie zie:
www.miekebal.org

Foto p. 5 >>
Marja Skaffari as Queen Kristina.
Photo: Przemowojciechowski 2015
Nieborów Palace, Poland

Vroege Romeinse expansie en kolonisatie

Op 11 mei van dit jaar promoveerde ik aan de Rijksuniversiteit Groningen op een proefschrift getiteld 'Latin colonization in Italy before the end of the Second Punic War: colonial communities and cultural change'. Voor mijn onderzoek heb ik meerdere malen aan het KNIR mogen verblijven, en in het eerste jaar van mijn promotietraject werd een studiereis in Italië mede mogelijk gemaakt door het Hugenholtz stipendium. Ik doe hier daarom graag kort verslag van mijn onderzoek voor de Vrienden van het KNIR.

Mijn onderzoek concentreert zich op de vroege periode van Romeinse expansie op het Italische schiereiland. In de vierde en derde eeuw voor Christus raakte deze expansie in een stroomversnelling, waarbij in de periode tussen 338 (het einde van de Latijnse oorlog) en 275 (het einde van de oorlog tegen Pyrrhus) vrijwel het hele Italische schiereiland onder Romeinse controle kwam, door een combinatie van direct bestuur en verdragen met onafhankelijke gemeenschappen. Een onderdeel van de vestiging van de Romeinse macht was het stichten van zogenaamde Latijnse kolonies op verschillende plaatsen in Centraal Italië. Vanuit Rome werden groepen mensen uitgezonden die ofwel nieuwe nederzettingen stichtten, of werden toegevoegd aan bestaande nederzettingen waar zij het centrale gezag overnamen. Deze nieuwe gemeenschappen functioneerden vervolgens grotendeels onafhankelijk van Rome.

In mijn onderzoek heb ik vooral onderzocht hoe deze kolonies een bijdrage leverden aan culturele verandering in een periode die fundamenteel is voor de Romeinse geschiedenis. De kolonies waren nieuwe gemeenschappen, die weliswaar waren ontstaan op Romeins initiatief, maar vervolgens een eigen leven leidden. In de kolonies kwamen daarom verschillende invloeden samen: Rome was in sommige opzichten een belangrijk voorbeeld, maar daarnaast speelden ook lokale tradities en contacten met de buitenwereld buiten Rome een rol. In mijn proefschrift heb ik deze verschillende invloeden in kaart gebracht. Daarbij staan drie manieren waarop de koloniale gemeenschappen zich vormden centraal: (1) institutionele en fysieke interventies die de nederzetting en gemeenschap letterlijk vormden, zowel tijdens de stichting als daarna; deze heb ik onderzocht aan de hand van (onder meer) inscripties en architectonische resten; (2) de manier waarop de kolonies zich in de buitenwereld presenteerden; gebaseerd op de koloniale muntslag; (3) de keuzes en handelingen van de inwoners van de kolonies, die ik onderzocht aan de hand van het votiefmateriaal dat in heiligdommen werd geschonken.

Een belangrijke conclusie is dat de kolonies zich maar in beperkte mate onderscheidten van andere nederzettingen in de omgeving: vaak werden lokale tradities overgenomen of aangepast. Toch is duidelijk dat de kolonies ook nieuwe vormen van (materiële) cultuur in hun omgeving introduceerden. Rome kon daarbij als inspiratiebron dienen, maar het Romeinse voorbeeld werd vaak naar lokale behoeften aangepast. Daarnaast werd in de kolonies ook gebruik gemaakt van andere beschikbare modellen, waarbij de Griekse wereld in enkele gevallen aantoonbaar als voorbeeld dient. In de nieuwe, koloniale context konden dit soort modellen een 'Romeinse' connotatie krijgen. Op die manier droegen lokale ontwikkelingen in de kolonies bij aan de vorming van een Romeins Italië.

Meer weten? U kunt me altijd mailen (m.k.termeer@arch.leidenuniv.nl), of bezoek de website van het project waarvoor ik nu werkzaam ben: <http://landscapesofearlyromancolonization.com/>.

NIEUWS VAN DE AMBASSADEURS

De veranderingen en vernieuwingen op het KNIR blijven niet beperkt tot de verbouwing en verfraaiing van de verschillende KNIR-verdiepingen; het is ook tijd voor een nieuwe groep ambassadeurs van het instituut in Nederland. In samenspraak met Arthur Weststeijn en Raphael Hunsucker, de oud-voorzitter van de ambassadeurs, hebben we een heel enthousiaste groep van studenten, promovendi, docenten en medewerkers in Nederlandse musea bereid gevonden om het instituut in Nederland te vertegenwoordigen.

De openingsbijeenkomst zal plaatsvinden in oktober en passend worden afgesloten met een gezamenlijk bezoek aan de tentoonstelling *Rome, de droom van keizer Constantijn* in de Nieuwe Kerk.

De ambassadeurs zullen in ieder geval het voortouw nemen in de organisatie van een landelijk KNIR-evenement in februari/maart 2016.

Graag danken wij Raphael Hunsucker heel hartelijk voor al zijn enthousiasme, goede ideeën en inspanningen als voorzitter de afgelopen twee jaar.

Martje de Vries

Voorzitter Ambassadeurs van het KNIR

WIJ ZIJN ROMEINEN

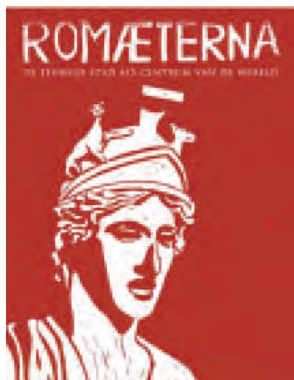
Na de vernielingen door Feyenoordhooligans eerder dit jaar in Rome, heeft de redactie van *Roma Aeterna* (waartoe verschillende KNIR-ambassadeurs behoren) een crowdfundinginitiatief gestart om de schade aan Rome en de relatie met de stad te herstellen. Dit heeft geresulteerd in een briefcorrespondentie met de Romeinse burgemeester Ignazio Marino, een benefietavond in het Allard Pierson Museum en veel media-aandacht. Uiteindelijk heeft *Wij Zijn Romeinen* de stad Rome een bedrag van 6813,08 euro kunnen aanbieden. De wethouder van Cultuur, Giovanna Marinelli, nam dit bedrag persoonlijk in ontvangst en beloofde de initiatiefnemers met een erepenning van de stad Rome.

Joep Beijst, Raphael Hunsucker en Marcella Mul ontvangen een penning van de Romeinse wethouder van Cultuur.

Wie het nieuws rondom *Wij Zijn Romeinen* nog eens wil nalezen kan terecht op de website:

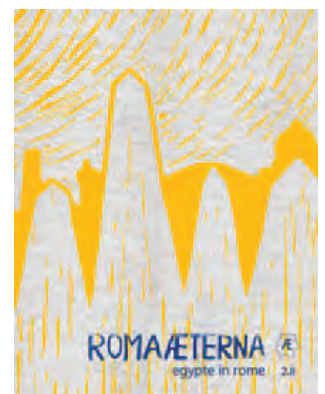
www.wijzijnromeinen.nl/blog

ROMA AETERNA

Nu de crowdfundingactie met succes is afgerond kan de redactie van *Roma Aeterna* zich weer volledig richten op het volgende nummer. Na het nummer **Egypte in Rome**, dat nu o.a. verkrijgbaar is bij Athenaeum boekhandel in Amsterdam en de pop-up store van het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden, verschijnt dit najaar het nummer **Reizen naar Rome**.

Lees of bestel *Roma aeterna* op: www.romaaeterna.nl.

Vrienden van het
Koninklijk Nederlands
Instituut te Rome

VRIJDAG 27 NOVEMBER 2015 14.00-17.00

NAJAARSACTIVITEIT

Om te genieten van het oude Rome hoeven de Vrienden dit jaar niet af te reizen naar de Eeuwige Stad. Begin oktober opent in de Nieuwe kerk in Amsterdam de spectaculaire tentoonstelling **Rome. De droom van keizer Constantijn**. Deze tentoonstelling brengt in beeld hoe het christendom in korte tijd van een kleine geloofsgemeenschap een dominante religie kon worden, met een allesbepalende invloed op de westerse wereld. Een snelle ommekeer die vooral mogelijk werd dankzij één persoon: keizer Constantijn de Grote.

Sible de Blaauw en Eric Moormann, beiden oud-stafid van het KNIR en thans hoogleraar aan de Universiteit van Nijmegen, zijn sinds twee jaar betrokken bij de voorbereiding van de tentoonstelling en hebben de selectie van de stukken mede bepaald. Hieronder bevinden zich veel bijzondere stukken, waarvan meerdere nooit eerder te zien zijn geweest in Nederland.

Tijdens de laatste Vriendendag heeft Sible de Blaauw reeds een voorproefje van de tentoonstelling gegeven. Op vrijdag 27 november zal Eric Moormann exclusief voor de Vrienden van het KNIR een voordracht houden waarin hij de achtergrond van de tentoonstelling toelicht en een korte inleiding geeft op de situatie in Rome ten tijde van Constantijn.

Na deze inleiding bezoeken we gezamenlijk de tentoonstelling in de Nieuwe Kerk (toegangsbewijzen voor eigen rekening). Aansluitend nodigt het bestuur van de Stichting Vrienden KNIR volgens traditie de deelnemers uit voor een borrel in een gezellig etablissement nabij (vanaf ca. 17 uur).

Rechts: Kopie van de kop van een kolossaal beeld van Constantijn Rome, 312–15 (origineel), 2005 (kopie). Marmer, h 297 cm
Trier, Rheinisches Landesmuseum
Rome, Musei Capitolini, Palazzo dei Conservatori, Cortile (origineel)

Hieronder: Reliëf *Jupiter Dolichenus en Sol*
Rome, eind 2de – 3de eeuw. Marmer, 41 x 84 x 7 cm
Rome, Museo Nazionale Romano, Terme di Diocleziano

AANMELDING

Vrienden die willen deelnemen aan de Najaarsactiviteit 2015 dienen zich per e-mail aan te melden bij Joyce Landheer (joyce@landheer.nl).

Iedere deelnemer ontvangt een bevestiging per e-mail en nadere informatie over de plaats waar de lezing en borrel zullen plaatsvinden.